

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою
«Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«РЕАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ БІПОЛЯРНОЇ ТОРГОВОЇ СИСТЕМИ»**

Виконавець:

студент ФМЕ, гр. 43М

Білокоз Тимофій Тимофійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Воронова Олена Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Зовнішньоторговельна політика є одним із головних інструментів економічного розвитку країни, яка має враховувати різноманітні аспекти міжнародної діяльності, світової кон'юнктури та географії. Україна тривалий час була одним із центрів торгових шляхів цілих регіонів і, незважаючи на зусилля підтримувати такий статус, останні 10 років через російсько-українську війну та пізніше повномасштабне вторгнення країна поступово зменшувала свою важливість для світових ланцюжків постачання.

Для формування власної політики необхідно розглядати систему біполярності як одну з основ сучасного стану міжнародних ринків та їх центрів. З міркувань економічної безпеки, Україна повинна адаптуватися до нових умов та знайти рішення для ефективного впливу на своє місце у світовому торговельному ландшафті.

Дослідженням зовнішньоторговельної політики приділяють багато уваги українські та зарубіжні вчені, зокрема Ю. Г. Козак, Є. В. Савельєв, І. О. Івашук, К. З. Возьний, А. А. Вірковська та інші. Незважаючи на популярність тематики економічної полярності світу, практично немає досліджень стосовно ЗТП України в умовах біполярності, що і обумовлює актуальність теми.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в аналізі зовнішньоторговельної політики України в умовах біполярної торгової системи.

Досягнення поставленої мети обумовлене вирішенням таких завдань:

- визначити сутність зовнішньоторговельної політики країн світу як складової реалізації національних інтересів;
- розглянути сучасні вектори зовнішньоторговельної політики країн світу;
- встановити методичні підходи оцінки ефективності напрямів зовнішньоторговельної політики країн;
- проаналізувати напрями зовнішньоторговельної політики України;
- розробити пропозиції щодо розвитку зовнішньоторговельної політики України в умовах біполярної торгової системи.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження роботи є зовнішньоторговельна політика. Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти формування та реалізації зовнішньоторговельної політики України скрізь призму біполярності торгової системи.

Методи дослідження. Для вирішення завдань дослідження використано проблемно-цільовий підхід, емпіричний (опис) та теоретичні методи дослідження (аналіз, узагальнення, пояснення, класифікація), а також системний і функціональний підхід.

Інформаційна база дослідження складається з законодавчих та нормативно-правових актів України; міжнародних Угод; матеріалів Держкомстату України; Міністерства економіки України; періодичних видань; матеріалів зарубіжних та вітчизняних конференцій; монографій та наукових публікацій зарубіжних і вітчизняних вчених; інформації мережі Інтернет; результатів власних досліджень автора.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано статтю «ТОРГОВА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ПЕРЕДОВИЙ МЕТОД ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ» // Збірник наукових робіт за підсумками студентської науково-практичної конференції факультету міжнародної економіки ОНЕУ «Минуле, сучасне, майбутнє». № 13. Одеса: ОНЕУ, 2023. С.371-376

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (82 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки. Основний зміст викладено на 64 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 18 рисунків

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади формування зовнішньоторговельної політики країн в умовах біполярності»* було досліджено сутність зовнішньоторговельної політики країн світу як складової реалізації національних інтересів. Визначенні сучасні вектори зовнішньоторговельної політики країн світу. Розглянуто методичні підходи оцінки ефективності напрямів зовнішньоторговельної політики країн.

У другому розділі *«Аналіз напрямів зовнішньоторговельної політики України»* було охарактеризовано та проаналізовано зовнішньоторговельну політику України як транзитної держави. Проаналізовано місце України в ініціативі "Партнерство для глобальної інфраструктури та інвестицій".

У третьому розділі *«Пропозиції щодо розвитку зовнішньоторговельної політики України в умовах біполярної торгової системи»* були надані рекомендації щодо участі України в ініціативі "Один пояс, один шлях" як ключової транзитної країни Центрально-Східної Європи, щодо впровадження стратегії «Зелена енергетика» для реалізації переваг в ініціативі "Партнерство для глобальної інфраструктури та інвестицій", щодо участі України в проекті Тримор'я.

ВИСНОВКИ

Зовнішньоторговельна політика є важливою складовою реалізації національних інтересів країн світу. Національні інтереси можуть проявлятися у найрізноманітніших формах, проте зводяться вони до стовпів, на яких тримається власне нація – можливість захистити свої прояви державності, культуру, накопичувати капітал та вести власну справу та інтегруватися у світові ринки. Незважаючи на дискусійний предмет поняття національний інтерес, очевидним є значення економіки та її зростання як основи для реалізації інших цілей нації. І як кожна інша політика, зовнішньоторговельна є сукупністю стратегічних дій і рішень.

Зовнішня торгівля є підсистемою зовнішньоекономічної діяльності, а зовнішньоекономічна взаємодія, спрямована на торгівлю, ґрунтується на класичній

моделі з використанням комплектного устаткування та індивідуальних товарів, що відбувається на перетині міжнародного загального та часткового поділу праці. Будується ЗТ на засадах цінностей, таких як: відкритість та вільний доступ до ринків, конкурентоспроможність, рівноправність та справедливість та сталий розвиток.

Юридичними та рекомендаційними питаннями ЗТП країн займаються низки організацій, зокрема СОТ, МВФ, МТС, ООН та інші. Всі вони розробляють програми для сталого розвитку планети, окремих економік чи досліджують інші питання, що стосуються відносин.

Форми, у яких реалізується ЗТ, можуть мати безліч прикладів, проте формуються вони відповідно декількох критеріїв. Перший з них стосується кількості учасників в угодах та їх характер. Основними інструментами цих політик є тарифні та нетарифні методи. Звісно, що не всі вони є справедливими, тому існують структури, що досліджують вплив різних нетарифних заходів на торгівлю та ціни.

Питання полярності світів є досить дискусійним через відносну абстрактність понять, проте різні публікації визначають досить схожі ознаки, серед яких: центри впливу, їхні капітали, можливості проваджувати власну політику та наявність глибок логістичних інтеграцій з іншими учасниками ринку на домінуючих умовах.

Основними показниками, що характеризують ступінь реалізації національних інтересів в зовнішньоторговельній політиці є коефіцієнт відкритості економіки, експортні квоти, покриття експорту імпортом, коефіцієнт імпортової залежності, зростання чи падіння експорту та імпорту, їх динаміка, сальдо та інші.

У другому розділі визначено, що в географічному та економічному контексті Україна є головною транзитною державою Європи.

Доведено історичні корені унікальних логістичних систем України.

Встановлено, що з 20го століття країна повністю втратила можливість формувати власну політику зовнішньої торгівлі та отримала транспортну систему, засновану на неринкових умовах. Проте попит на користування українською системою для транзиту був завжди, адже через її кордони проходять 4 Міжнародні транспортні коридори з відповідною інфраструктурою, включаючи допоміжні споруди, під'їзні шляхи, прикордонні переходи, сервісні пункти тощо, які забезпечують перевезення вантажів та пасажирів на рівні, що відповідає вимогам ЄС.

Проаналізовано основні транзитні шляхи та стан транзитної системи України. Встановлено існуючі проблеми реалізації Україною транзитного потенціалу. Визначено, що транзит залізничним та трубопровідним шляхом має більші обсяги. Відзначено, що з початком повномасштабної агресією росії проти України, транзит залізницями практично не відбувається, газовий транзит зменшується через політику відмови від енергоносіїв росії. Авіаційний перестав існувати як вид транзиту.

Відзначено відсутність чіткої стратегії та політики реалізації потенціалу України як транзитної країни. Визначено, що головні шляхи перевезення товарів у треті країни були закладені понад 50 років тому та продовжувались використовуватися по інерції економічного союзу, що залишився після СРСР.

З року в рік все більше нафтогазопроводу технічно відставало та погіршувалося, об'єми перевезень залізницями зменшилися майже утричі за період незалежності України.

Проаналізовано участь та місце України в проекті «Партнерство в області глобальної інфраструктури та інвестицій». Встановлено, що Україна практично повністю не бере участь в цьому проекті, проте має певні перепекти.

У третьому розділі зроблено рекомендації щодо участі України в проекті «Один пояс, Один шлях» (BRI), який є ініціативою КНР та спрямован на глибоку інтеграцію торговими шляхами з країнами-учасницями.

Визначено, що ініціатива BRI включає різні коридори, головним для України має стати Транскаспійський шлях, що проходить через Казахстан, Кавказ та Туреччину, і має доступ до Балкан. Необхідність України в плані зумовлена її інтеграцією з країнами ЦСЄ. Ініціатива "Один пояс, один шлях" надає Україні можливість розвивати свою транспортну інфраструктуру, зокрема, залізничні та автомобільні магістралі, що сприятиме підвищенню транзитного потенціалу країни.

Враховуючи те, що Україна має великий потенціал у сфері відновлювальної енергетики, зокрема в сонячній, гідро- та вітровій енергетиці зроблено рекомендації щодо реалізації цих напрямків і визначення можливості Україні транспортувати зелену енергетику до ринку ЄС та стати лідером в проекті "Партнерства для глобальної інфраструктури та інвестицій".

На підставі всіх проаналізованих можливих переваг та недоліків пропонується розглянути участь в ініціативі «Тримор'я». Доведено, що вже сьогодні Україна може взяти повноцінну участь в ній. Для України це є перспективним в наступних напрямках:

- спільна енергетична безпека;
- реалізація транзитного потенціалу;
- реалізація потенціалу ІТ сектору;
- міжнародна міжуніверситетська співпраця, інтенсифікація обмінів та розширення досліджень;
- відбудова знищеної енергетичної та комунікаційної інфраструктури;
- приведення залізничних колій до євростандартів;
- покращення прикордонної інфраструктури;
- включення України до системи безпеки Північноатлантичного альянсу;
- вирішення проблем з експортом зерна.

АНОТАЦІЯ

Білокоз Т.Т. «Реалізація зовнішньоторговельної політики України в умовах біполярної торгової системи».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2023 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельна політика.

У роботі розглядаються теоретичні засади формування зовнішньоторговельної політики країн в умовах біполярності. Встановлена сутність зовнішньоторговельної політики країн світу як складової реалізації національних інтересів. Визначенні сучасні вектори зовнішньоторговельної політики країн світу. Методичні підходи оцінки ефективності напрямів зовнішньоторговельної політики країн.

Проаналізовані напрями зовнішньоторговельної політики України. Охарактеризовано та проаналізовано зовнішньоторговельну політику України як транзитної держави. Проаналізовано місце України в ініціативі "Партнерство для глобальної інфраструктури та інвестицій".

Запропоновано напрями розвитку зовнішньоторговельної політики України в умовах біполярної торгової системи.

Ключові слова: зовнішньоторговельна політика, біполярність, міжнародні економічні відносини.

ANNOTATION

Bilokoz T.T. "Implementation of the foreign trade policy of Ukraine in the conditions of the bipolar trade system".

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2023

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of research is foreign trade policy.

The paper examines the theoretical foundations of the formation of the foreign trade policy of countries in conditions of bipolarity. The essence of the foreign trade policy of the countries of the world as a component of the implementation of national interests has been established. Definition of modern vectors of foreign trade policy of the countries of the world. Methodical approaches to assessing the effectiveness of foreign trade policies of countries.

The directions of Ukraine's foreign trade policy are analyzed. The foreign trade policy of Ukraine as a transit state was characterized and analyzed. Ukraine's place in the "Partnership for Global Infrastructure and Investments" initiative was analyzed.

Directions for the development of Ukraine's foreign trade policy in the conditions of the bipolar trade system are proposed.

Keywords: foreign trade policy, Ukraine, bipolarity, international economic relations.